

11. Мельник В.М. Обмежувальна та стимулювальна роль податків / В.М. Мельник // Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 31-38, 40.

12. **Налоги и налогообложение.** – 6-е изд., [доп.] / под ред. М. Романовского, О. Врублевской. – СПб. : Изд-во "Питер", 2009. – 528 с.: ил. – (Сер. : учебник [для ВУЗов] ").

13. **Природно-ресурсна** сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій / за заг. ред. чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина. – К. : Вид-во "Нічлава". – 2006. – 704 с.

14. **Соколовська А.М.** Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А.М. Соколовська // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4-12.

15. **Статистичний** щорічник України за 2000 рік / Держкомстат України / за ред. О.Г. Осауленко. – К. : Вид-во "Техніка", 2001. – 598 с.

16. **Статистичний** щорічник України за 2008 рік / Держкомстат України / за ред. О.Г. Осауленко. – К. : Вид-во "Консультант", 2009-570 с.

17. **Теория финансов** / И. Горлов. – 2-е изд., [испр. и умнож.]. – СПб. : Тип. И. Глазунова и Ко, 1845. – 280 с. – (репринтная копия).

***Кушнірчук Ю.М.* Оптимизация уровня налогового бремени с целью обеспечения экономической безопасности государства**

Проанализированы основные подходы к оценке налогового бремени на экономику государства. Произведена оценка налогового бремени в Украине и предложена прогнозная модель. Проанализировано влияние макроэкономических факторов на налоговое бремя. Произведена оценка налогового бремени на экономические ресурсы.

Ключевые слова: налоговое бремя, методы исчисления налогового бремени, налоги на экономические ресурсы, прогнозирование налогового бремени.

***Kushnirchuck Yu.M.* The excess tax burden optimization with purpose of economic safety**

The main approaches of the excess tax burden calculation are analyzed. The excess tax burden calculation in Ukraine is conducted and the model of prognosis is offered. The influence of macroeconomic factors on the excess tax burden is analyzed. The calculation of the excess tax burden on the economic resources is carried out.

Keywords: the excess tax burden, the methods of excess tax burden calculation, the economic resources taxation, the prognostication of the excess tax burden.

УДК 334.75

Аспір. О.В. Лівіновська¹ – Львівська ДФА

ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ІНТЕГРОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Подано результати дослідження нормативно-правового забезпечення діяльності інтегрованих підприємств у сучасних умовах розвитку економіки України. На основі виконаного аналізу розроблено періодизацію законодавчих актів, виокремлено їхні переваги та вади.

Ключові слова: організаційно-правова форма, законодавство, монополіст, акціонерні товариства, промислово-фінансова група.

Постановка проблеми. Світова економічна система дедалі більше підпорядковується викликам глобалізації та регіоналізації. Наявні аспекти кризи фінансових інститутів, труднощі розвитку підприємницького сектору схиляють нас до думки, що інтеграція є однією з першочергових і пріоритетних стратегій фінансового поступу підприємств.

¹ Наук. керівник: проф. П.Ю. Буряк, д-р екон. наук

У контексті глобалізаційних викликів, розширення просторів фінансово-економічної кризи акцентується увага на важливості здійснення інтеграційних процесів, а отже, дослідження правової і фінансової діяльності організаційних форм інтегрованих підприємницьких структур та сучасні тенденції їх розвитку викликають науковий інтерес.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Опрацювання літературних джерел, наукових видань підтверджує багатоаспектність і доцільність дослідження "природи" інтегрованих підприємств, їхніх правових, організаційних, економічних, фінансових, соціальних аспектів. Означеній проблематиці присвячують свої праці українські вчені. Карпенко Г.В. вивчає проблеми корпоративного управління [1], а саме переваги та недоліки публічних і приватних акціонерних товариств, Є.О. Бесараб цікавиться механізмом промислово-фінансової інтеграції [2], Верней О.Є. досліджує український і зарубіжний досвід промислово-фінансових груп [3].

Мета дослідження. Основна мета роботи – дослідити нормативно-правові аспекти діяльності інтегрованих підприємницьких структур, специфіку законодавства у сфері інтеграції фінансового, промислового та банківського капіталів, а як наслідок – висунення пропозицій щодо удосконалення. Це дослідження має допомогти теоретично розкрити, обґрунтувати та актуалізувати доцільність впорядкування інтеграційних процесів підприємницьких структур на законодавчому рівні, перетворити їх на важливий інструмент розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Для повного і результативного розкриття тематики дослідження, вважаємо за доцільне – дати визначення поняття, що є об'єктом означеного дослідження. Аналіз наукових праць сприяє цьому. На наше власне розуміння, інтегровані підприємницькі структури – це різновид об'єднання суб'єктів господарювання у цілісну систему з метою отримання позитивних результатів. Перелік основних мотивів створення і діяльності інтегрованих підприємницьких структур узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. Доцільність створення інтегрованих підприємств
(Джерело: складено на основі [4, с. 9])

Варто наголосити на потребі чіткого визначення переліку організаційно-правових форм інтегрованих підприємств, оскільки це допоможе у вис-

вітленні досліджуваної проблематики. Основні види організаційно-правових форм учасників інтегрованих процесів наведено на рис. 2.

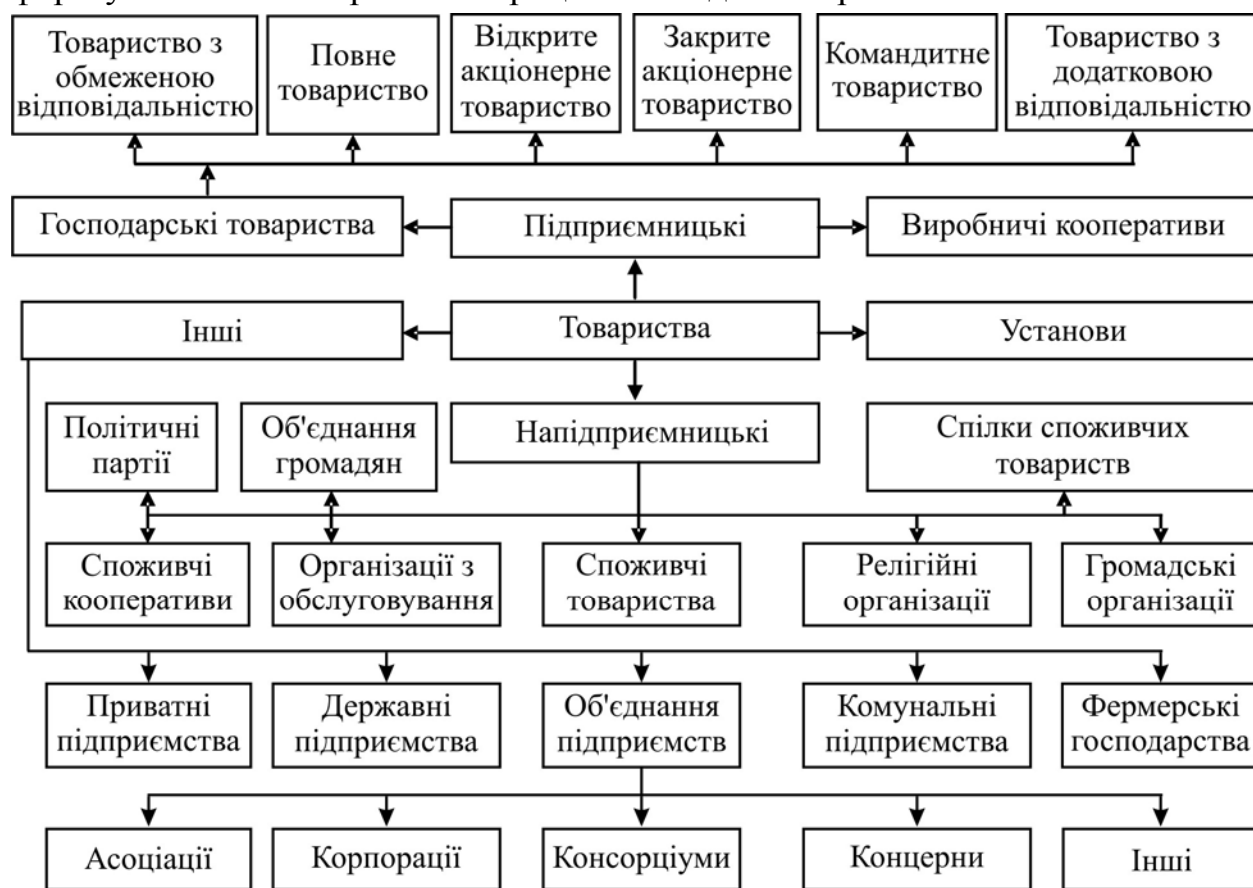

Рис. 2. Організаційно-правові форми інтегрованих структур бізнесу
(Джерело [5, с. 373])

Налагоджене законодавчо-правове поле інтеграційних відносин є могутнім регуляційним засобом ділової активності підприємств. На економічній арені ринку діє безліч об'єднань. Стратегії державної політики України повинні передбачити системне управління процесами інтеграції суб'єктів господарювання, чого на сьогодні немає. Як наслідок, виникає низка небезпек. До основних загроз відносять: неконтрольоване розміщення і рух капіталів, підвищення залежності національної економіки від дій ТНК, зниження дієвості економічних регуляторів діяльності корпорацій [6, с. 40].

З огляду на національне законодавство України, вважаємо за необхідне зауважити прийняття Господарського кодексу України. Нормативно-правовий акт встановлює, відповідно до Конституції України, правові основи господарської діяльності, яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності [7, с. 3]. Господарський кодекс законодавчо визначає такі форми об'єднань підприємств: асоціація, корпорація, консорціум, концерн, промислово-фінансова група, холдинг. Цим актом сприяє розвитку самостійних організаційних об'єднань.

Далі відзначимо особливості основних законів, згідно з яким здійснюють свою діяльність підприємства. На наш погляд, потрібно виокремити такі: Закон України "Про захист економічної конкуренції", "Про промислово-фінансові групи в Україні", "Про акціонерні товариства", постанову Кабінету

Міністрів України "Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання.

Як свідчить історія та практика, нерідко інтеграційні стратегії констатують монополізацію ринку. Це яскраво підтверджують численні випадки діяльності потужних, конкурентоспроможних суб'єктів господарювання з високими показниками економічної активності і прибутковості. Нейтралізацію монопольних дій підприємств в Україні забезпечує Закон "Про захист економічної конкуренції" від 11 січня 2001 р. (із змінами від 07.05.09).

Згаданий закон визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму господарської діяльності, а також спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин [8]. Згідно зі законом, Антимонопольний комітет України здійснює державний контроль за концентрацією суб'єктів господарювання [8]. Отже, цей документ повинен розвивати "здорові" конкурентні переваги як всередині інтегрованого підприємства, так і між йому подібними.

Наголошуємо актуальність згаданого закону. Підприємства-учасники інтегрованої структури (трапляється при горизонтальній інтеграції), що поставляють на ринок однорідну продукцію, нерідко, домовившись між собою, укладають картельні угоди. Мета підписання угод обґрунтовується у зниженні показників конкуренції, або ж повного усунення будь-яких проявів конкуренції.

До найнебезпечніших картельних угод належать угоди про обсяги продукції, про ціну її реалізації, про підтримку фіксованого співвідношення між цінами на конкуруючі товари, про відміну чи встановлення єдиних цінових знижок, про відміну чи встановлення єдиної збутової організації [2, с. 13]. Концентрація фінансового і промислового капіталу відбувається шляхом створення фінансово-промислових груп. Правове поле створення і діяльності останніх формується уже протягом багатьох років.

Перші спроби врегулювати законодавство у сфері промислово-фінансової інтеграції простежено у Положенні про фінансово-промислові групи в Україні, затвердженому Указом Президента України від 27 січня 1995 р. Цей указ не мав практичного застосування, і тільки з 5 травня 1996 р. набув чинності Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" від 21 листопада 1995 р [9]. Постанова від 20 липня 1996 р. про затвердження Положення про створення (реєстрацію), реорганізацію та ліквідацію промислово-фінансових груп" (із змінами від 17 липня 2003 р.) виступила ще одним допоміжним інструментом у формуванні законодавчої бази фінансово-промислової інтеграції.

Аналізуючи закон "Про промислово-фінансові групи в Україні", ми пропонуємо можливі шляхи його покращення. На наш погляд, необхідно надати промислово-фінансовій групі статус юридичної особи. Доцільно дозволити працювати у складі промислово-фінансової групи більше ніж одному банку, адже це збільшить обсяги фінансових ресурсів об'єднання. Було б виправданим, щоб банк отримав статус головного підприємства.

Необхідно зазначити, що державна підтримка діяльності промислово-фінансової груп потребує підсилення. У цьому напрямку зауважуємо наступ-

ні важелі: спростування процедури створення промислово-фінансової групи, надання пільгового кредитування, податкових пільг, гарантій, розвиток перспективних інноваційних та інвестиційних програм. Наслідки впровадження перелічених заходів будуть відчутними у реалізації державних програм.

З 29 квітня 2009 р. вступив у дію Закон України "Про акціонерні товариства", який у своєму змістовному наповненні констатує перехід до публічних і приватних акціонерних товариств [10]. Численні корпоративні суперечки, рейдерські захоплення, які посилюлися останнім часом, відсутність чіткого регулювання діяльності акціонерних товариств продиктували необхідність прийняття означеного закону.

Згаданий нормативно-правовий акт вносить нові поняття у законодавство про акціонерні товариства. Останні мають змогу обрати подальшу організаційну форму до 01.05.2011 року, а до цієї дати допускаються відкриті та закриті, публічні та приватні акціонерні товариства. Наголосимо на тому, що у публічних акціонерних товариствах немає головного держателя контрольного пакету акцій. Це і є основною особливістю підприємств та корпорацій означеного типу.

Закон передбачає низку положень, спрямованих на захист від рейдерства: проведення зборів за місцем розташування товариств, голосування з використанням бюлетеня для голосування тощо. Проте, на жаль, закон не встановлює наслідки порушення вимоги про повідомлення та оприлюднення наміру з боку потенційного покупця і, таким чином, ефект цієї норми зменшується [11].

Закон повинен сприяти поліпшенню інвестиційного клімату в країні, адже в ньому враховуються принципи корпоративного управління, завдяки чому посилюється правовий захист власника та зміцнюються права акціонерів. Отож Закон має стати ефективним інструментом протидії рейдерству, важливим кроком до посилення корпоративної безпеки бізнесу [1, с. 43].

7 лютого 2006 р. українське законодавство поповнилось ще одним Законом "Про холдингові компанії в Україні". Згаданий закон доцільно вдосконалити такими шляхами: дати чітке визначення материнської, холдингової, дочірньої компаній; роботу холдингу спрямувати на регулюванні діяльності дочірніх підприємств; змінити умови формування статутного фонду холдингу; не оподатковувати ПДВ дії підприємств, об'єднаних у холдинг.

Зведену інформацію про законодавчі акти представлено у табл. 1.

Заслугове на увагу досвід розвинених країн, корпоративні відносини яких побудовані на Кодексах корпоративної поведінки. Безумовним плюсом цих кодексів є те, що вони сприяють підвищенню відносин корпоративних структур, як всередині структури, так і між структурами, підвищенню показників прозорості представленої інформації, забезпеченню прав інвесторів.

Щодо нашої держави, необхідно зауважити, що ще з 2003 р. українське законодавство започаткувало розвиток у даному напрямку. Важливі принципи та рекомендації якісного управління товариствами сприяють підвищенню інвестиційного клімату та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств.

Табл. 1. Перелік нормативних актів, що регулюють діяльність у сфері інтеграції

Назва акту, дата прийняття	Переваги	Вади
Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001	Визначено перелік узгоджених дій суб'єктів господарювання; передбачений перелік антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів, адміністративно-господарського управління та контролю	Неточність у визначенні монопольного становища суб'єкта господарювання на ринку. За наявності трьох суб'єктів – монополістом стає суб'єкт за частки 16,7 %, за п'яти – 14 %, що суперечить 35 %
Закон України "Про акціонерні товариства" від 29.04.2009	Знижується кількість рейдерських захоплень (акціонери, які бажають придбати значну частину акцій повинні обов'язково письмово повідомити про свій намір і опублікувати його; збори будуть проводитись тільки по місцезнаходженню товариства)	Діяльність протягом двох років чотирьох видів підприємств: закриті та відкриті (діяльність регулюється Законом про Господарські товариства), приватні та публічні.
Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" від 21.11.1995	Передбачає виконання державних програм розвитку пріоритетних галузей економіки	Відсутність статусу юридичної особи; необхідність виділення окремого фінансового центру
Закон України "Про холдингові компанії в Україні" від 07.02.2006	Щорічне здійснення аудиторської перевірки холдингу, його дочірніх підприємств, опублікування інформації	Недосконалість оподаткування діяльності холдингу і дочірніх підприємств

Джерело: складено на основі [8, 9, 10, 11].

Висновки. Аналіз бази законодавства України у сфері розвитку інтеграційних підприємницьких структур засвідчує, що його правова основа потребує розвитку і вдосконалення.

Прогалини і неточності у нормативних актах сприяють переходу капіталу українських компаній у власність іноземців, що є загрозою для економічної безпеки України. Підтвердженням цього є контролювання Росією національним нафтогазовим ринком, ринком телекомунікацій, ринком металургії.

Держава, як гарант національної безпеки, може посприяти успішному розвитку інтеграційних об'єднань, корпоративного сектору через конструктивні зміни у законодавстві.

Література

1. Карпенко Г.В. Нормативно-правове забезпечення корпоративного управління: проблеми залучення інвестицій на вітчизняні підприємства / Г.В. Карпенко // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 39-46.
2. Бесараб Є.О. Фінансове забезпечення діяльності фінансово-промислових груп в економічній системі держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / Є.О. Бесараб. – К., 2003. – 20 с.
3. Верней О.Є. Особливості діяльності промислово-фінансових груп: зарубіжний досвід та українські перспективи / О.Є. Верней // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С. 127-132.

4. Буряк П.Ю. Трансформація підприємницьких структур в умовах інтеграції / П.І. Буряк, О.В. Лівіновська // Вісник Львівської державної фінансової академії. – 2010. – № 18. – С. 6-13.
5. Пилипенко А.А. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку : монографія / А.А. Пилипенко. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 408 с.
6. Лагутіна К. Фінансовий механізм концентрації корпоративного капіталу / К. Лагутіна // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 6. – С. 38-46.
7. Господарський кодекс України. – К. : Вид-во "Велес", 2006. – 160 с.
8. Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001 N2210-III. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2210-14>.
9. Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" від 21.11.1995 N437/95-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=437%2F95-%E2%F0>.
10. Закон України "Про акціонерні товариства", " від 29.04.2009. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
11. Закон об АО содержит "противоядие" от распространенных рейдерских методов. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.ligazakon.ua/news_old/ga012895.html.

Ливіновська О.В. Правовые основы деятельности интегрированных предприятий через призму современного законодательства

Представлены результаты исследования нормативно-правового обеспечения деятельности интегрированных предприятий в современных условиях развития экономики Украины. На основе проведенного анализа разработана периодизация законодательных актов, наведены их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: организационно-правовая форма, законодательство, монополист, акционерные общества, промышленно-финансовая группа

Livinovska O.V. Legal framework for integrated enterprise through the prism of modern legislation

The article presents the results of the research of the normative-legal provision of the integrated enterprises activity in the contemporary conditions of the economy's development in Ukraine. On the basis of the analysis periodization of laws is carried, their advantages and disadvantages are presented.

Keywords: organization-legal form, economic legislation, monopolist, joint-stock companies, monopolistic structures, industrial-financial group.

УДК 336.76+330.342

Аспір. О.О. Марчук – Львівська КА

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ

Проаналізовано погляди вітчизняних і зарубіжних учених стосовно змісту та завдань грошово-кредитної політики, на основі чого обґрунтовано авторське розуміння сутності цієї категорії. Розкрито значення грошово-кредитної політики у контексті її взаємодії з іншими заходами державного впливу на економічні процеси.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, монетарна політика, грошова конституція, цілі грошово-кредитної політики, кон'юнктурна політика, політика конкуренції, соціальна політика, структурна політика, фінансово-бюджетна політика.

Постановка проблеми. Особливої актуальності на перехідному етапі розвитку української економіки набуває питання її грошово-кредитного регулювання. Розвиток грошово-кредитного регулювання пов'язаний, передусім, із системними змінами в національній економіці, формуванням ринкового механізму, подоланням інфляції та інтеграцією України у світову спільноту.